

III Międzynarodowa Konferencja nt. Geoparków UNESCO Osnabrück, Niemcy, 22–26.06.2008

W okresie ostatnich kilkunastu lat w Europie oraz na świecie następuje wyraźny rozwój ochrony abiotycznych zasobów środowiska naturalnego, realizowanej w różnych formach. W wielu krajach tworzone są sieci złożone z pojedynczych stanowisk geologicznych lub budowane są specyficzne obszary geoochrony, nazywane geoparkami. Szczególnie szybki rozwój geoparków w Europie datuje się od 2000 r. — doszło wtedy w Grecji (wyspa Lesvos) do porozumienia członków założycieli z Francji (*Reserve Geologique de Haute-Provence*), Grecji (*Natural History Museum of Lesvos Petrified Forest*), Hiszpanii (*Maestrazgo Cultural Park*) i Niemiec (*Geopark Gerolstein/Vulkanneifel*) w sprawie budowy sieci tych obszarów w ramach programu Wspólnoty Europejskiej *Leader IIC*. W 2001 r. Rada Wykonawcza UNESCO wydała decyzję wyrażającą wsparcie dla organizacji promujących geoparki, co zapoczątkowało proces powstawania światowej sieci geoparków UNESCO. Dzięki wydanej w 2004 r. *Deklaracji Madonie* (geopark Madonie, Sycylia), będącej porozumieniem między Oddziałem Nauk o Ziemi UNESCO a Europejską Siecią Geoparków, przynależność do tej pozarządowej organizacji oznacza jednocześnie członkostwo w światowej sieci geoparków, wspieranej przez UNESCO. W szczególności geoparki stowarzyszone mogą ubiegać się o pomoc UNESCO i korzystać z możliwości posługiwania się jej logo w staraniach o pozyskanie środków na swoją działalność.

Obecnie, według stanu z maja 2008 r., do europejskiej sieci geoparków (EGN) należą 33 geoparki położone w: Wielkiej Brytanii (7), Niemczech (6), Hiszpanii (4), Włoszech (4), Austrii (2), Francji (2), Grecji (2), Chorwacji (1), Czechach (1), Irlandii (1), Norwegii (1), Portugalii (1) i Rumunii (1) — ryc. 1.

Przyłączenie pierwszych 17 geoparków europejskich razem z 8 geoparkami chińskimi do Światowej Sieci Geoparków UNESCO (GGN — *Global Geoparks Network*) odbyło się na I Międzynarodowej Konferencji poświęconej geoparkom w Pekinie (Chiny) w czerwcu 2004 r. Udział w niej wzięło ponad 300 uczestników z ponad 40 krajów. Od tego momentu co dwa lata odbywają się kolejne międzynarodowe spotkania z udziałem przedstawicieli UNESCO, związane z poszerzeniem GGN. Drugie z tych spotkań miało miejsce w 2006 r. w Belfaście w Irlandii Północnej, a trzecie, obecnie prezentowane, w Osnabrück w Niemczech.

Miasto Osnabrück, będące również siedzibą europejskiego geoparku *TERRA.vita*, jest położone nad rzeką Hase, między północną częścią Lasu Teutoburskiego a górami Wiehengebirge, w granicach kraju związkowego Dolna Saksonia. Osnabrück, zniszczone w czasie II wojny światowej, zachowało wiele cennych zabytków, do których m.in. należy pieczołowicie restaurowana romańska

Katedra Św. Piotra, gotycki Kościół NMP oraz późnogotycki ratusz, pełniący do dziś swoją dawną funkcję.

Zasadnicze otwarcie konferencji było poprzedzone odrębną imprezą plenerową — 1st Global Geoparks (ryc. 2) — która odbyła się na historycznym zabytkowym rynku miasta przed wspomnianym ratuszem w dniach 21–22 czerwca. W tymczasowych namiotach zostały rozstawione stoiska geoparków, wzbogacone licznymi posterami, wydawnictwami geologiczno-turystycznymi, jak również specjalnie przygotowanymi modelami przedstawiającymi np. wybuch wulkanu, przekrój zaburzeń glacictektonicznych, czy też dinozaury w ich naturalnym środowisku. Uroczystego otwarcia wystawy, będącej doskonałą okazją do wzajemnego poznania walorów światowych geoparków i osób w nich pracujących, dokonał dr Hans-Gert Pöttering, przewodniczący Parlamentu Europejskiego oraz Walter Hirche, wicepremier landu Dolna Saksonia, a zarazem przewodniczący Niemieckiej Komisji UNESCO. Ten światowy piknik geoparków, który przyciągnął również wielu turystów i mieszkańców Osnabrück, był wzbogacony występami zespołów muzycznych, z których największym zainteresowaniem cieszyły się pokazy kobziarzy i bębniarzy Szkołki Regimentu Królewskiego.

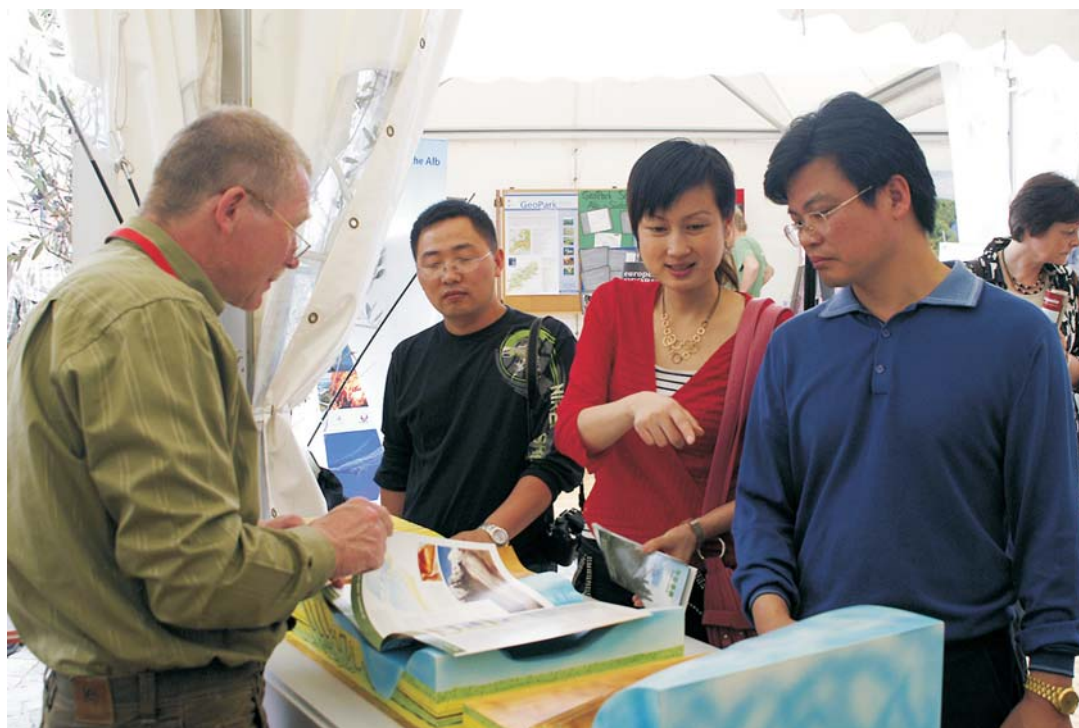
Oficjalnie kongres geoparków został zainaugurowany w dniu 23 czerwca przemówieniem powitalnym Manfreda Hugo, prezydenta geoparku *TERRA.vita*. Na jego propozycje wszyscy obecni chwilą ciszy uczcili pamięć ofiar trzęsienia ziemi w prowincji Sichuan w Chinach. Następnie przemówienia wygłosili: dr Margarete Patzak — przewodnicząca Sekcji Światowych Geoparków UNESCO, Christoph Ehrenberg — minister Federalnego Ministerstwa Edukacji i Badań Naukowych Niemiec, dr Werner Wamhoff — z Niemieckiej Federalnej Fundacji Środowiska, prof. dr Antonio Brambati — z Międzynarodowej Unii Nauk Geologicznych (IUGS), prof. dr Ibrahim Komoo — koordynator azjatycko-pacyficznej sieci geoparków oraz prof. dr Nicolas Zouros — koordynator europejskiej sieci geoparków (EGN). Podsumowaniem oficjalnego otwarcia kongresu były wystąpienia zawierające prezentacje multimedialne Klausa Liedtke — redaktora naczelnego niemieckiego wydania *National Geographic* i dr. Eduardo de Mulder — dyrektora Komitetu Wykonawczego International Year of Planet Earth (IYPE), których motto brzmiało: *Jak przekazać dziedzictwo geologiczne naszej planety (How to communicate the geological heritage of our planet)*.

Uroczystość otwarcia kongresu oraz następujące po niej sesje referatowe miały miejsce w bardzo wygodnych i doskonale technicznie przygotowanych salach, tzw. *stad-*

Ryc. 1. Geoparki stowarzyszone w EGN (na podstawie *Vulkaneifel Magazin*, Wyd. Natur-und Geopark Vulkaneifel GmbH), Geopark Natural Adamello Brenta nie został ujęty na mapie z uwagi na członkostwo w sieci geoparków od maja 2008

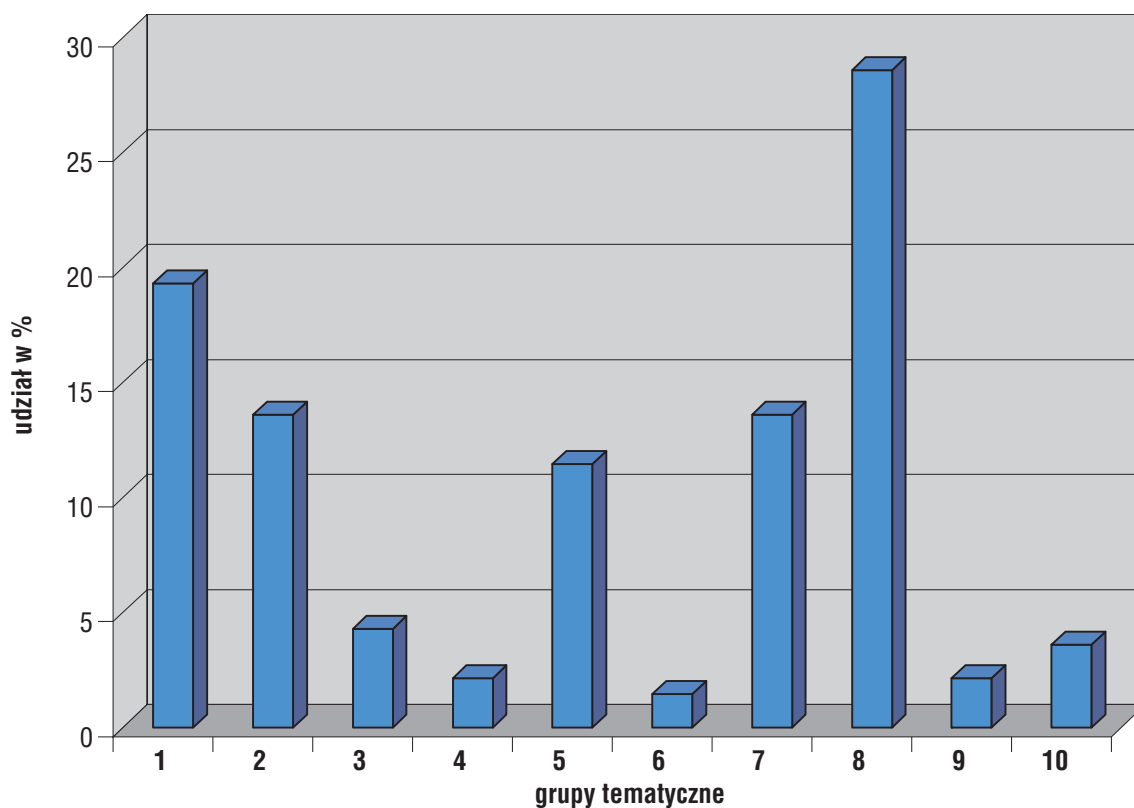
Lp.	Nazwa geoparku	Kraj
1	Reserve Geologique de Haute-Provence	Francja
2	Vulkaneifel Geopark	Niemcy
3	Petrified Forest of Lesvos	Grecja
4	Maestrazgo Cultural Park	Hiszpania
5	Psiloritis Natural Park	Grecja
6	TERRA.vita Naturepark	Niemcy
7	Copper Coast Geopark	Irlandia
8	Marble Arch Caves & Cuilcagh Mountain Park	Wielka Brytania — Irlandia Północna
9	Madonie Geopark	Włochy
10	Kulturpark Kamptal	Austria
11	Eisenwurzten, Naturpark Steirische	Austria
12	Bergstrasse-Odenwald Geopark	Niemcy
13	North Pennines A.O.N.B. European Geopark	Wielka Brytania
14	Abberley and Malvern Hills Geopark	Wielka Brytania
15	Luberon, Parc Naturel Regional	Francja
16	North West Highlands Geopark	Wielka Brytania
17	Swabian Alb Geopark	Niemcy
18	Harz Braunschweiger Land Ostfalen Geopark	Niemcy
19	Mecklenburg Ice Age Park	Niemcy
20	Hateg Country Dinosaurs Geopark	Rumunia
21	Beigua Geopark	Włochy
22	Forest Fawr Geopark	Wielka Brytania
23	Bohemian Paradise	Czechy
24	Cabo de Gata — Nijar Natural Park	Hiszpania
25	Naturtejo Geopark	Portugalia
26	Sierras Subbeticas Natural Park	Hiszpania
27	Sobrarbe Geopark	Hiszpania
28	Gea Norvegica	Norwegia
29	Park Prirode Papuk	Chorwacja
30	Lochaber Geopark	Szkocja — Wielka Brytania
31	Geological, Mining Park of Sardinia	Włochy

Ryc. 2. Prezentacja na stoisku geoparku Łuk Mużakowa w czasie towarzyszącej obradom imprezy 1st Global Geoparks Fair. Fot. J. Koźma

thale. Sesje referatowe (w dniach od 23.06 do 25.06) odbywały się jednocześnie w czterech blisko siebie położonych salach. Rozwiązanie takie, podyktowane ograniczeniami

czasowymi, miało oczywiście tę wadę, że nie pozwoliło na uczestniczenie we wszystkich bardzo interesujących prezentacjach.

Ryc. 3. Procentowy udział liczby wygłoszonych referatów według grup tematycznych (oś pozioma): 1 — Rola przekazu dla promowania dziedzictwa geologicznego, 2 — Młodzież w geoparkach, 3 — Socjoekonomiczne korzyści funkcjonowania geoparków, 4 — Zagadnienia zmian klimatycznych i geoparki, 5 — Jakość zarządzania geoparkami, 6 — Unia Europejska i geoparki, 7 — Turystyka i geoparki, 8 — Prezentacja przyszłych członków światowej sieci geoparków, 9 — Kryteria członkostwa w rodzinie geoparków, 10 — Łączność pomiędzy naukami geologicznymi i naukami o glebach

Zgłoszone wystąpienia zostały podzielone na dziesięć grup tematycznych, skupionych wokół przewodniego celu konferencji, jakim było kreowanie nowych metod przyczyniających się do wzrostu świadomości znaczenia dziedzictwa geologicznego Ziemi. Referaty pogrupowano według następujących haseł:

- Rola przekazu w promowaniu dziedzictwa geologicznego,
- Młodzież w geoparkach,
- Socjoekonomiczne korzyści funkcjonowania geoparków,
- Zagadnienia zmian klimatycznych i geoparki,
- Jakość zarządzania geoparkami,
- Unia Europejska i geoparki,
- Turystyka i geoparki,
- Prezentacja przyszłych członków światowej sieci geoparków,
- Kryteria członkostwa w rodzinie geoparków,
- Łączność pomiędzy naukami geologicznymi i naukami o glebach.

Ogółem, oceniając na podstawie przedkonferencyjnej listy zgłoszeń, wygłoszono 140 ze 173 referatów, które znalazły się w formie streszczeń w materiałach konferencyjnych. Ich rozkład tematyczny wyrażony procentowo pokazano na ryc. 3.

Proporcje ilości wygłoszonych referatów w poszczególnych grupach tematycznych wyraźnie wskazują, że kongres był przede wszystkim doskonałą okazją do własnej promocji geoparków na forum międzynarodowym, o czym można się było przekonać uczestnicząc w jego obradach. Każda z prezentacji dotyczących przedstawianego geoparku, w szczególności z Chin i Japonii, była dodatkowo wspierana licznymi materiałami reklamowymi, rozdawanymi w trakcie wystąpienia. W holu sali kongresowej ustawiono ministoiska reklamowe, podobne jak w czasie poprzedzającego obrady festynu geoparków, które miały dodatkowo zachęcać do wysłuchania konkretnych referatów.

Równie ważnym tematem sesji referatowych była przyjęta z bardzo dużym zainteresowaniem problematyka edukacji geologicznej dzieci i młodzieży w geoparkach. Także wiele miejsca poświęcono zagadnieniom organizacji i zarządzania obszarami geoochrony, w tym problemowi oceny i waloryzacji geotopów dla potrzeb budowy programu ich udostępniania. W referatach na temat geoturystyki wiele miejsca poświęcono ocenie poziomu infrastruktury i informacji geologiczno-turystycznej obszaru, szczególnie odnośnie geoparków kandydujących do sieci UNESCO.

Nie sposób omówić choćby części referatów, jednak jako uczestnik konferencji chciałbym zwrócić uwagę na wybrane tematy. W kwestii sposobu promocji europejskich geoparków oraz geoturystyki zaprezentowano ciekawy projekt utworzenia platformy telewizyjnej GEOPRK TV. Projekt promowany przez uniwersyteckie ośrodki i centrum promocji biznesu z Portugalii zakłada zasilanie systemu informacją o geoparkach poprzez łącza internetowe. Szczegóły o projekcie można znaleźć na stronie internetowej www.geopark.tv.

W zakresie geologicznej edukacji dzieci i młodzieży przedstawiono poglądowe przykłady realizowanych programów edukacyjnych, opartych o spotkania, wycieczki,

czy kilkudniowe pobyty młodzieży w centrach ekspozycyjnych geoparków. Interesującą pod względem metodycznym propozycją, skierowaną m.in. do nauczycieli miejscowych szkół, był przewodnik pod tytułem *Rock detectives — a Guide Establishing and Managing Children's Geology Clubs based on experience in the North Pennines AONB European Geopark* (przykład z Wielkiej Brytanii, szczegóły na stronie www.northpennines.org.uk). Podobny przewodnik pt. *The Development of an Ice Landscape Seen with the Eyes of Children* został zaprezentowany przez polsko-niemiecki geopark Łuk Mużakowa. Przewodnik został przygotowany w ramach programu wielodniowych spotkań polskiej i niemieckiej młodzieży gimnazjalnej w centrum geoparku w Jerischke w Niemczech, w których miałem przyjemność uczestniczyć. Przewiduje się kontynuację tego projektu z udziałem polskiego parku krajobrazowego Łuk Mużakowa oraz miejscowych szkół.

Ze względu na metodyczny charakter warto zwrócić uwagę na referat wygłoszony przez prof. Nikolasa Zourosa, koordynatora europejskiej sieci geoparków, pt. *Geosites Assessment and Management in Protected Areas of Greece. The Case of the Lesvos Petrified Forest Geopark*. Autor podkreślił w nim niezmiernie istotną rolę podstawowej inwentaryzacji i oceny stanowisk geologicznych w opracowywaniu projektu ich ochrony i udostępnienia w formie sieci wzajemnych powiązań, wkomponowanych w istniejący system ochrony walorów przyrodniczych i obiektów kulturowych. Dzięki prezentacji, dotyczącej obszaru Grecji, można było łatwo zauważyć, że formuła geoparku nie odnosi się jedynie do ochrony różnorodności, ale wiąże się z troską o wartość zasobów przyrody żywej i dbałość o wartości dziedzictwa kulturowego.

Prezentacje dotyczące geoparków japońskich były bardzo ciekawym przykładem z zakresu zarządzania i promocji. Wraz z typowym przeglądem walorów geologicznych przedstawiono podejście do budowy sieci geoparków narodowych; sieć ta pod względem organizacyjnym powstała w Japonii z końcem 2007 r. W celu przyspieszenia rozwoju geoparków w Japonii, do których zalicza się wyłącznie obszary o potwierdzonej randze, powołano specjalny komitet rekomendujący najlepsze geoparki do narodowej japońskiej komisji UNESCO. Ta z kolei zajmuje się ich promocją do sieci światowej. Członkami założonego w tym roku *Japan Geopark Committee* są przedstawiciele służby geologicznej, ośrodków uniwersyteckich i stowarzyszenia parków narodowych. Takie rozwiązanie organizacyjne wydaje się być dobrym przykładem dla krajów, które w najbliższym czasie zamierzają dołączyć do europejskiej i światowej rodziny geoparków. Schemat procedury powoływania geoparków w Japonii znajduje się na stronie gupi.jp/jgn/english/top.html.

Na sesji znalazły się również referaty dotyczące map geoturystycznych, w formie i treści bardzo podobnych do tych wydawanych przez Państwowy Instytut Geologiczny w Polsce. Jedyną różnicą polegała na tym, że mapy tego rodzaju dotyczyły obszarów geoparków, czego przykładem może być *Geotouristische Karte Geopark Mecklenburgische Eiszeitlandschaft*, geopark położony w rejonie na

południowy zachód od Szczecina, na terytorium Niemiec (szczegóły: www.eiszeitgeopark.de).

Oprócz szerokiej tematyki również ciekawa wydaje się kwestia ilości ogłoszonych referatów w podziale na poszczególne kraje. Na tej podstawie można oszacować, oczywiście w przybliżeniu, aktywność poszczególnych krajów w zakresie tworzenia geoparków i ich promocji na forum światowym. Ze 140 zgłoszonych referatów największa ilość przypadła na Niemcy — 23, następnie Chiny — 15, Wielka Brytania — 10, Portugalia — 9, Grecja — 8, Indie i Włochy — po 6, Chorwacja i Japonia — po 5 oraz Australia, Brazylia, Czechy, Malezja i Słowenia — po 4 referaty. Przedstawiciele pozostałych krajów wygłosili od 1 do 2 referatów, najczęściej jedynie o charakterze promocyjnym. W tej grupie znalazł się m.in. referat z Wietnamu *Geoheritage Research and Geopark Establishment in Vietnam*, zapraszający specjalistów z całego świata do współpracy nad kontynuacją rozpoczętych badań i certyfikacji dziedzictwa geologicznego tego kraju.

Sesjom referatowym towarzyszyła znajdująca się w pobliżu sal konferencyjnych wystawa 19 posterów o bardzo zróżnicowanym poziomie treści i jakości edytorskiej, którym niestety nie poświęcano zbyt dużej uwagi. Najprawdopodobniej powodem małego zainteresowania było powielanie treści głoszonych referatów lub zawartości rozdawanych turystycznych materiałów reklamowych.

Kolejne dni konferencji były poświęcone sesjom warsztatowym (*workshops*), które zostały zdominowane przez dyskusje nt. metod postępowania i zasad aplikowania w celu przystąpienia do światowej sieci geoparków.

Przy okazji warto wspomnieć, że dobrze zaopatrzone pod względem kulinarnym przerwy w obradach, wspomniane sesje warsztatowe i imprezy towarzyszące, takie jak wizyta w centrum informacyjnym geoparku TERA.vita, były doskonałą okazją do bardzo wielu żywych dyskusji wszystkich wielonarodowych uczestników konferencji. Spotkania takie budowały interpersonalną sieć porozumienia — realną światową sieć geoparków.

Kulminacją obrad, poprzedzającą ostateczny raport końcowy i zaproszenie do organizacji kolejnej konferencji w 2010 r., była uroczysta kolacja uczestników i specjalnie zaproszonych z tej okazji gości. Odbyła się ona pod namiotem rozstawionym na historycznym miejscu bitwy, stoczony jesienią 9 roku n.e. pomiędzy plemionami germańskimi a trzema legionami rzymskimi, noszącej nazwę *Bitwy w lesie Teutoburskim*. Obecnie miejsce to znajduje się w pobliżu miejscowości Kalkriese, w niedalekiej odległości od Osnabrück.

Przemówienie powitalne tego wieczoru wygłosił prezydent Dolnej Saksonii Christian Wulff, po czym w obecności dr Margarete Patzak, przewodniczącej Sekcji Światowych Geoparków UNESCO, odbyła się uroczystość nominacji następujących geoparków do światowej sieci UNESCO (GGN): Adamello-Brenta — Włochy, Kanawinka — Australia, Zigong — Chiny i Longhushan — Chiny.

Ryc. 4. Dyplom z logo UNESCO przyznający geoparkowi Łuk Mużakowa status geoparku narodowego

Dopełnieniem nominacji światowych była uroczystość przyznania tytułów narodowych geoparków Niemiec przez dr. Wernera Stackebrandta, wiceprezydenta fundacji *Geo Union Alfred Wegener* oraz dr. Ulrike Mattig, przewodniczącą grupy eksperckiej fundacji do spraw geoparków. Organizacja ta zrzesza stowarzyszenia nauk o Ziemi i zajmuje się certyfikacją geoparków w Niemczech. Tytuł taki, potwierdzony dyplomem z sygnaturą Federalnego Ministerstwa Edukacji i Badań oraz logo UNESCO (ryc. 4), uzyskały geoparki: Eiszeitland am Oderrand, Ries, Ruhrgebiet, Inselberg-Drei Gleichen, TERRA.vita i Łuk Mużakowa.

Ta ostanía z wymienionych nominacji moim zdaniem stanowi symboliczny początek polskich działań w kierunku łączności z inicjatywami UNESCO, jako że geopark Łuk Mużakowa jest położony również na terenie Polski, a jego międzynarodowy status opiera się na porozumieniu o współpracy polskiego i niemieckiego stowarzyszenia *Geopark Łuk Mużakowa*. Doskonałą okazją do dyskusji na temat możliwości rozwoju geoparków w Polsce będzie organizowane przez *Geopark Łuk Mużakowa* 13. coroczne spotkanie sekcji *GeoTop Deutsche Gesellschaft für Geowissenschaften*, pod tytułem *Geotopy i współpraca międzynarodowa*. Odbędzie się ono w Cottbus w dniach 20–24.05.2009 r.

Jacek Koźma